

УДК 316.61:371.134:372

Махінова М. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Стаття присвячена проблемі соціокультурної динаміки підготовки вчителя в освітньому просторі Великої Британії. Проаналізовано історичний розвиток соціокультурної динаміки в європейському освітньому просторі та Великої Британії, соціокультурного компонента формування мовної особистості вчителя у контексті загального поняття мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: соціокультурна глобалізація, соціокультурна динаміка, загальноєвропейський освітній простір, міжкультурна комунікація, соціокультурний компонент мовної особистості.

Соціокультурний ефект освіти перевищує його безпосередню економічну вигоду. Соціокультурний її аспект може бути представлений на обох смислових рівнях – змістовно-фактуальному та змістовно-концептуальному. Різниця полягає в способах вираження соціокультурної інформації. Так, соціокультурна інформація як частина змістовно-фактуальної інформації виражається за допомогою мови оригіналу з національно-культурною семантикою і смислових зв'язків між ними. Соціокультурний аспект змістовно-фактуальної інформації містить повідомлення про факти, події, процеси, які відбуваються в сучасному англomовному суспільстві. Для адекватного сприйняття цієї інформації необхідно володіти мовою оригіналу з національно-культурною семантикою в усьому обсязі їхніх значень, вміти “присвоювати” ті з них, які актуалізовані в даному контексті.

Метою статті є визначення соціокультурної динаміки підготовки вчителя та її механізмів в освітньому просторі Великої Британії.

Методологічні основи визначення соціокультурної динаміки і її механізмів були закладені цілими поколіннями учених-суспільствознавців, тут спостерігається певна спадкоємність поглядів та ідей (лінійні моделі Конт, Спенсер, Фрідман, Ясперс, Фукуяма, циклічні – Тойнбі, Шпенглер, П. Сорокін, спіралевидні – Гегель, Вернадській). Характеристика сучасного світового освітнього простору вимагає вивчення специфіки стану і тенденцій розвитку освіти європейських країн. Ці процеси обумовили необхідність рішення стратегічних задач розвитку освіти, про що свідчить поява низки робіт В. Андрущенко, Я. Болюбаша, М. Згуровського, В. Журавського, М. Дмитриченка, В. Кременя, В. Лугового, С. Ніколаєнка, М. Степка та інші. Втім, різноманіття культурних змін перевищує пояснювальні можливості будь-якої окремої концепції, а, отже, при дослідженні соціокультурних процесів вони нерідко застосовуються комплексно, що приводить до розмивання абсолютної грані між ними. Сучасна проблематика соціокультурного розвитку лежить не у віддалених, а в сучасних концепціях, які представлені такими іменами і школами, як французькі просвітителі, німецькі романтики Ф. Ніцше, Н. Гартман.

Образи Європи і відношення до “європейського” традиційно займають особливе місце в соціокультурній динаміці, породжують різні варіанти соціокультурних взаємодій. На фоні соціокультурних змін останнім часом, що відбуваються в усьому світі – нова стадія існування Європейського Співтовариства як єдиного культурно-економічного простору. Вони дозволяють поставити теоретичну проблему і виміряти в практичному

дослідженні параметри “європейськості” сучасної культури, характер її позиціонування, визначити міру її відвертості культурному діалогу з різними європейськими країнами.

Більшість вчених головною проблемою вбачають проблему меж європейського соціокультурного простору, проблему взаємодії “загальноєвропейської культури” з “національною”. Соціокультурна підготовка вчителів початкової школи у Великій Британії еволюціонувала у ході історичного розвитку системи педагогічної освіти цієї країни, тісно пов’язаному з історією початкової освіти, еволюцією початкових шкіл та з тими вимогами, які висувало англійське суспільство до вчителя на різних етапах свого історичного розвитку. Як відзначається, в міжнародному дослідженні ЮНЕСКО – СЕПЕС “Інституційні підходи до педагогічної освіти в контексті вищої освіти в Європі: сучасні моделі та тенденції розвитку” [215], система підготовки вчителів початкової школи у Великій Британії починає свій відлік з 1798 р., коли в Лондоні в районі Саутворка було відкрито перший коледж з підготовки вчителів. У порівнянні з іншими європейськими країнами професійна підготовка вчителів у Великій Британії з’явилась досить пізно. Адже, у Франції (м. Реймс) перший спеціалізований навчальний заклад для підготовки вчителів початкової школи – так звану нормальну школу (*ecole normale*) – було створено з ініціативи Джона Бептіста Де Ля Сели за сто років до цього, а саме, в 90-тих роках XVI ст. Одночасно в 1698 р. в Німеччині (м. Гота) відкривається перша підготовча семінарія для вчителів (*Lehrerseminar*).

Дослідники вважають, що подальше створення закладів педагогічної освіти у Великій Британії відбувалося паралельно з іншими європейськими країнами. Протягом XIX ст. була встановлено загальнодержавну систему підготовки вчителів початкової школи й організовані відповідні навчальні заклади. Вчителі ж середньої школи ще довгий час не одержували спеціальної педагогічної підготовки. Вважалося, що для задоволення вимог програм середньої школи вчителю досить володіти знаннями з свого предмета викладання.

Дослідження сучасного європейського освітнього простору орієнтовано на соціокультурний аналіз, що охоплює різні культурні практики і методологічно варіюється. Зміст, форми і методи соціокультурної підготовки вчителів початкової школи у Великій Британії значною мірою зумовлені історичним шляхом та особливостями розвитку освіти у різних регіонах цієї країни: Англії, Уельсі, Шотландії і Північній Ірландії. Найбільше спільностей мають освітні системи Англії та Уельсу, історія початкової освіти яких розпочалась ще в середні віки.

З раннього середньовіччя, коли починається епоха сумісного культурного розвитку європейських народів, починається формування європейської схоластичної освіти. Базовою цінністю культури стає, за словами П. Сорокіна, божественне *Credo* (вірую). Таке розуміння людини визначає систему цілепокладання в освіті, орієнтованій на головну задачу християнина – вибудовування відносин з Богом, забезпечуючи порятунок. Комунікація вчителя з учнем витісняється комунікацією вчитися із значеннями численних текстів, вчитель же виступає в ролі посередника в комунікації учня і Бога.

Соціокультурний тип освіти, який формується в Новий час і приходить на зміну схоластичному, прийнято називати класичним (сциєнтистським) типом освіти. Базовою цінністю культури стає наука, науково-технічне знання, яке розглядається як гарант прогресивного розвитку суспільства. Освіта орієнтується на відтворювання людини, що здатна ефективно функціонувати в суспільстві індустріального виробництва. Функції вчителя зводяться до трансляції знань, умінь і навиків, створення умов для їх засвоєння, контролю і оцінювання ступеня засвоєння. Відповідно функції учня зводяться до сприйняття, розуміння, запам’ятовування і відтворювання отриманих знань, умінь і навиків.

В ХХ столітті даний тип освіти демонструє свою обмеженість, перестає задовольняти потреби суспільства, що стрімко змінюється. Складається новий соціокультурний тип освіти який умовно можна назвати сучасним, неklasичним типом освіти. Сучасне суспільство переживає перехідний період зміни типу суспільства, типу культури і освіти тому кризові процеси охопили сьогодні всі сторони життєдіяльності суспільства: економіку, політику, культуру і освіту. Загостренням різноманітних суперечностей характеризується і міжнародний стан на порозі ХХІ століття. Екологічні проблеми, міжнаціональні і міждержавні конфлікти негативно позначаються на духовному стані особи [4, с. 87].

Саме тому ЮНЕСКО заявляє про те, що головною цінністю нової соціокультурної динаміки повинна стати цінність стійкого, стабільного розвитку людини і суспільства, а головною метою освіти є формування життєздатної особи, що володіє наступною системою якостей: володіння мінімально необхідним або максимально можливим, залежно від освітніх можливостей, обсягом знань, що забезпечує адаптацію до середовища і успішну реалізацію особової мети; сформовані інтелектуальні навички, що дозволяють учню самостійно і відповідально ухвалювати рішення в ситуаціях навчального, особистого, соціального, цивільного вибору; готовність освоювати і використовувати найефективніші інтелектуальні стратегії; володіння основними способами діяльності, необхідними для позитивного спілкування, продовження навчання або трудової діяльності, реалізації своїх прав і виконання громадянських, сімейних, професійних обов'язків; соціально необхідний для осяжного майбутнього рівень загальної, у тому числі інформаційної, технологічної і валеологічної культури; інтелектуальну, емоційну, етичну причетність до кращих проявів людської, загальноросійської і національної культури; особові якості, що дозволяють продуктивно діяти для реалізації своєї мети в співвідношенні з правами, потребами і метою навколишніх людей, суспільства, держави; життєві ресурси (фізичні, психофізіологічні, духовні, інтелектуальні і т. д.), що забезпечують життєздатність людини через готовність до саморозвитку, умінню діяти всупереч несприятливим обставинам, змінювати їх використовуючи соціально прийнятні способи поведінки [5, с. 105].

З метою здійснення контролю над якістю освіти уряд Великої Британії створив Комітет з Акредитації Педагогічної Освіти (Committee for the Accreditation of Teacher Education – CATE). Цю організацію очолив відомий учений-педагог Уільям Тейлор, який у свій час посідав місце директора Інституту педагогіки при Лондонському університеті. Метою створення CATE було встановлення певних критеріїв організації та забезпечення всіх програм підготовки вчителів. До певної міри така модель була аналогом Національної Ради з Акредитації Педагогічної Освіти США.

Однією з традиційних характерних рис педагогічної освіти Великої Британії за всіх часів була децентралізація управління і керівництва нею, тобто підготовка вчителів організовувалась не на загальнодержавному, а на регіональному рівні. Практичною організацією підготовки вчителів займалися інститути педагогіки, що виникли в Англії ще в кінці 1940-х років і не мали собі подібних в інших країнах. Інститути педагогіки – установи, що об'єднували всі педагогічні навчальні заклади, розташовані на території того чи іншого університету.

Структура курсу основного предмета у педагогічних коледжах Великої Британії є багатоваріантною, що позначається на обсягах та змісті соціокультурної підготовки вчителів початкової школи. За даними сучасних досліджень [3, с. 157] у структурі та змісті курсу основного предмета в педагогічних коледжах Великої Британії проходять значні зміни, які пов'язані з новими вимогами до професіоналізму. У згорнутому вигляді нові вимоги стосуються таких аспектів:

– майбутній учитель повинен не тільки знати фактологічний матеріал навчальної дисципліни, яка викладається, її основні ідеї і невирішені проблеми, але і вміти здійснювати основні способи діяльності, котрим потрібно навчити учнів;

– він повинен також мати на увазі психологічні аспекти змісту предмета спеціалізації, тобто розуміти ступінь складності і труднощі навчального матеріалу для засвоєння; володіти різною логікою побудови матеріалу залежно від цілі та рівня розвитку учнів; мати почуття мінімуму, необхідного при збереженні його цілісності;

– він повинен добре знати Державний навчальний план, включаючи засоби його реалізації тощо.

Другою компонентою навчальних планів педагогічних коледжів є програмний курс (curriculum course), орієнтований на шкільні навчальні плани. Предмети програмного курсу є загальноосвітніми шкільними дисциплінами і відрізняються лише за обсягами і тривалістю їх вивчення. Здебільшого вони включають англійську мову, математику, фізкультуру, релігію, музику, мистецтво і ремесла тощо. В деяких коледжах в програмний курс включаються також природознавство, історія, географія, гігієна тощо. Переважна кількість коледжів включають в компонент програмного курсу сучасні іноземні мови (французьку, німецьку, іспанську), тому що в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору іноземні мови стали обов'язковими предметами в неповних середніх школах, а французька мова – в початкових школах Великої Британії [5, с. 17].

Висновки. Дослідження показали, що у Великій Британії створена багаторівнева і багатоваріантна система професійно-педагогічної освіти, яка включає три самостійні і, разом з тим, взаємозв'язаних ступені підготовки майбутніх учителів в коледжах і університетах. На першому ступені (3 роки) здійснюється теоретична і практична підготовка студентів по предмету спеціалізації паралельно з психолого-педагогічними дисциплінами. Випускники одержують диплом бакалавра освіти (Bachelor of Education). На другому ступені (1 рік) студенти, бажаючи стати вчителями, проходять тільки професійно-педагогічну підготовку і після успішної здачі екзаменів одержують диплом про професійну придатність. Соціокультурна підготовка майбутнього вчителя включає в себе аналіз і відбір соціокультурних знань, які в цілому складають головний методологічний зміст соціокультурної діяльності педагога. Як зазначають дослідники цієї проблеми, соціокультурне знання має стати суттєвим компонентом методологічних уявлень студентів про професійну культуру педагога в цілому.

Використана література:

1. *Платонов Ю. П.* Этнический фактор. Геополитика и психология / Ю. П. Платонов. – СПб. : Речь, 2002. – 520 с.
2. *Поппер К.* Відкрите суспільство та його вороги. – Т. 1 / К. Поппер / перекл. з англ. О. Коваленка. – К. : Основи, 1994. – 444 с.
3. *Пуховська Л. П.* Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Л. П. Пуховська. – К. : Вища школа, 1997. – 180 с.
4. *Скубашевська Т.* Мовні комунікації: суспільна потреба та її реалізація / Т. Скубашевська // Нова парадигма. – К., 2005. – № 39. – С. 35-39.
5. *Першукова О. О.* З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі / О. О. Першукова // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 16-20.

***Махинова М. В.* Соціокультурная динамика в образовательном пространстве Великобритании.**

Стаття посвящена проблеме социокультурной динамики в образовательном пространстве Великобритании. Проанализированы историческое развитие социокультурной динамики в европейском образовательном пространстве и Великобритании, социокультурного компонента формирования языковой личности учителя в контексте общего понятия речевой деятельности.

Ключевые слова: социокультурная глобализация, социокультурная динамика, общеевропейское образовательное пространство, межкультурная коммуникация, социокультурный компонент языковой личности.

Makhinova M. Socio-cultural dynamics in the educational space of the UK.

The article is devoted to the problem of socio-cultural dynamics in the educational space of the UK. Analyzed the historical development of socio-cultural dynamics in the European educational space and the UK, the socio-cultural component of forming the language personality of a teacher in the context of the General concepts of speech activity.

Keywords: socio-cultural globalization, socio-cultural dynamics, the all-European educational space, intercultural communication, socio-cultural component of language personality.

УДК 371.134+372+004

Муковіз О. П.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

**СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ДИСТАНЦІЙНИМ НАВЧАННЯМ
У НЕПЕРЕРВНІЙ ОСВІТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті проаналізовано особливості системи управління дистанційним навчанням у неперервній освіті вчителів початкової школи, яка функціонує в Інтернеті на основі трьох контентів: WordPress, Moodle, PhpBB та “хмарних” технологій Microsoft (<http://sno.udpu.org.ua>). Представлено структуру сайту системи неперервної освіти вчителів початкової школи та детально розкрито її зміст.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційний курс, система неперервної освіти вчителів початкової школи.

Сучасна неперервна освіта складна, динамічна, саморозвиваюча система, яка тісно пов’язана із нововведеннями у державі, тому повинна розвиватися та вдосконалюватися, враховуючи об’єктивні взаємозв’язки з соціально-економічними процесами в Україні, мати спрямованість на виробництво та зростання суспільного добробуту.

Сьогодні неперервна освіта вчителів початкової школи в Україні перебуває у процесі суттєвих змін, коли в основу традиційної моделі навчання покладено динамічні технології дистанційного навчання. Їх застосування дозволяє досягти запланованих результатів тільки за надійного, безпечного та продуктивного управління.

Одним із головних завдань неперервної освіти вчителів початкової школи є забезпечення вільного та відкритого доступу до отримання знань із урахуванням потреб, здібностей та інтересів тих, хто навчається.

Проблема неперервної педагогічної освіти завжди була в полі зору науковців. Питанням впровадження дистанційного навчання в освітній простір приділяли увагу вчені О. О. Андрєєв, Н. В. Жевакіна, О. В. Єльнікова, В. В. Олійник, Є. С. Полат, С. А. Калашнікова, Л. М. Калініна, Г. О. Козлакова, Г. М. Кравцов, В. М. Кухаренко, П. В. Стефаненко, В. І. Солдаткін, Ж. В. Таланова, Б. І. Шуневич та ін.

Проте недостатньо науково обґрунтованими залишаються засади практичного управління дистанційним навчанням у неперервній освіті вчителів початкової школи.

Мета статті – проаналізувати особливості системи управління дистанційним навчанням у неперервній освіті вчителів початкової школи.